

Wentke

Ani Adulmar*, doc. dr. sc. Katarina Nina Simončić**

*Studentica diplomskog studija *Kostimografija na Tekstilno tehnološkom fakultetu / kolegij: Povijest odijevanja III*

** *Zavod za dizajn tekstila i odjeće, Tekstilno tehnološki fakultet, Sveučilište u Zagrebu,
Prilaz baruna Filipovića 28a, Zagreb 10000.
e-mail: nina.simoncic@ttf.hr*

Sažetak:

Europski pomorski pravci 16. stoljeća koji su kretali prema Istoku obilježili su međunarodnu (tekstilnu) trgovinu. Pamuk iz Indije te svila iz Japana, Kine, Irana i Turske, načini proizvodnje i obrade tekstila dio su istočnjačke estetike i bili su vrlo popularni u Europi u to vrijeme. *Wentke* je ženski odjevni predmet, dugi kaput koji je bio popularan tijekom druge polovice 18. stoljeća u Nizozemskoj. Za *wentke* ne postoji hrvatski izraz. U radu je pružen vremenski i prostorni kontekst. Također, opisan je pamuk i njegova obrada, budući da je pamuk bio jedan od najvažnijih proizvoda koji se izvezio iz Indije, a *wentke* je izrađen od posebne vrste pamučnog platna, *chintz*. Prikazan je put *chintza* iz Indije do svog posljednjeg odredišta, u gradić Hindeloopen na sjeveru Nizozemske. Na kraju, odjevni predmet je opisan s konstrukcijskog gledišta.

Ključne riječi: *wentke*, pamuk, *chintz*, Indija, Nizozemska, Hindeloopen, trgovina

1. UVOD

Tekstilom se trgovalo stotinama godina, u početku putem dugih i napornih kopnenih pravaca između Europe, Afrike i Azije. Sredinom 15. stoljeća raspad Mongolskog carstva učinio je put svile nestabilnim, a trgovini između Europe i Azije naštetilo je i tursko osvajanje Konstantinopola. Nesigurni kopneni pravci okrenuli su Europljane sve više prema moru. Početkom 16. stoljeća pomorski pravci koji su iz Europe kretali prema Istoku bili su zaslužni za stvaranje snažne međunarodne (tekstilne) trgovine. Svijetom se proširilo mnoštvo tekstilnih uzoraka, bojila i odjevnih predmeta. Tradicionalni dizajn, vještine izrade tekstila i nacionalno obilježeni odjevni predmeti stopili su se s novim tehnikama usvojenima kroz globalnu razmjenu. Pamuk iz Indije te svila iz Japana, Kine, Irana i Turske imali su neizbrisiv utjecaj na Europu i Ameriku. Prirodna bojila i prirodni materijali bili su izuzetno cijenjeni, a sve što je dolazilo s istoka bilo je „egzotično“.¹ Istočnjačka estetika i načini proizvodnje i obrade tekstila postali su popularni u Europi. Europski majstori pokušavali su oponašati egzotični dizajn, ali i proces izrade. Utjecaj Istoka na Zapad i obrnuto stvorio je zajednički trend u odijevanju kao i u kućanskom tekstilu. Odjeća s Dalekog istoka služila je kao statusni simbol i govorila o sofisticiranosti vlasnika i njegovu poznavanju svijeta.²

2. PROSTORNI KONTEKST

Početkom 16. stoljeća ekonomija Indije i Kine bila je bolja od cjelokupne europske ekonomije. Europljani su iz tih dviju zemalja mnogo izvozili, a za uzvrat su donosili ništa ili vrlo malo vlastite robe. Za Nizozemsku je 17. stoljeće bilo zlatno doba. Nakon što su sredinom stoljeća stekli nezavisnost od Španjolske, nizozemska ekonomija je procvatila. Za to su zaslužni i vješti trgovci koji će krajem stoljeća sve više odlaziti na Daleki Istok. Čak i Englezi, donedavni saveznici, okrenuli su se sredinom stoljeća protiv nizozemskih interesa što je kulminiralo kratkim ratovima. Kraj 17. stoljeća obilježen je dominacijom Portugalaca nad

¹ Peck, A. (2013.) *Interwoven Globe: The Worldwide Textile Trade, 1500–1800*. New York: The Metropolitan Museum of Art.

² <http://www.metmuseum.org/exhibitions/listings/2013/interwoven-globe> (23.8.2016.)

međunarodnom pomorskom trgovinom prema Aziji i Africi. Najviše se uvozilo iz Indije i Kine. Nizozemci i Englezi uvidjeli su da trgovina s azijskim zemljama može biti profitabilna, te su se odlučili međusobno podržavati te nastojati razbiti monopol koji su držali Portugalci, ali i Španjolci. Zbog sve većih napada gusara, trgovci su morali biti vrlo oprezni, a nenaoružana posada nije dolazila u obzir. Tijekom 16. stoljeća Indija i Kina doživjele su političku nestabilnost što su Europljani iskoristili kako bi preuzeli kontrolu. Premda su Portugalci imali kontrolu nad većinom afričkih i azijskih luka, polako su i Nizozemci i Englezi zauzimali svoj dio. Svjesni da nikad neće prestići Portugalce, počeli su razrađivati privatne kompanije koje su financirali privatni investitori. „Vereenigde Oost-Indische Compagnie“ bilo je nizozemsko trgovačko društvo koje je vrlo uspješno poslovalo u istočnoj Indiji. Zanimljivo je da su u početku djelovali kao gusari koji su krali na portugalskim i španjolskim brodovima, no ubrzo su razvili taktiku u trgovanju i uvozu, ali i izvozu robe iz Europe. Među tom se robom našla i engleska i flamanska tkanina. Budući da nisu mogli posve istisnuti portugalske trgovce, ove dvije zemlje napravile su sporazum o nenapadanju, a svaka se zemlja fokusirala na različite luke. Na početku se indijski tekstil kupovao za srebro i zlato, a koristio se kao razmjena za začine koji su se potom prodavali u Europi. U to su vrijeme začini činili preko 75% uvozne robe koju su Nizozemci donosili, no početkom 18. stoljeća više od 55% uvoza odnosilo se na tekstil – skupocjene pamučne tkanine iz Indije kojima su opskrbljivali Europu. Englezi su osim tekstila uvozili i indigo, biljku od koje se dobivala plava boja za tekstil.³ Koliko je indijski tekstil bio popularan govori i činjenica da je veliki broj indijskih riječi postao engleski izraz za neke odjevne predmete.⁴ Tijekom 17. stoljeća, Nizozemci su bili najimućniji stanovnici Europe. Prekomorska trgovina omogućila im je upoznavanje kultura koje su dotad bile slabo poznate u Europi. To je imalo utjecaja i na umjetničke stilove. Posebno je popularan bio porculan iz Kine pa su i lokalni obrtnici pokušavali oponašati uvezeno posuđe, no kasnije su počeli proizvoditi posuđe s motivima iz svoje okoline. Kao vrlo bogat narod, voljeli su sve stvari koje su dolazile s Istoka jer su im djelovale vrlo egzotično. Najbolje primjerke bi odmah po dolasku uzimali bogati kolekcionari. Zbog sve većeg uvoza pamuka, pamučne tkanine počele su se koristiti kao stolnjaci i ubrusi što je u to vrijeme bila novost u postavljanju stola. Pamuk je bio popularan jer je bio lagan za održavanje, a dovoljno čvrst. U to vrijeme pamuk je još uvijek bio rezerviran samo za više slojeve društva koji su si to mogli priuštiti.⁵ Krajem 17. stoljeća uvoz pamučnih tkanina iz Indije počeo je slabiti dijelom zbog raznih zabrana koje su proglašavane kako bi opstala lokalna, europska proizvodnja tekstila.

Sl.1. Wentke na izvornim fotografijama, kraj 19. i početak 20. st.(<http://www.spanvis.nl/Hindeloopen/index.html>)(23.8.2016.)

³ Condra, J. (2007.) *The Greenwood Encyclopedia of Clothing through World History: Volume 2, 1501-1800*. Westport: Greenwood Publishing Group.

⁴ http://www.metmuseum.org/toah/hd/intx/hd_intx.htm (25.8.2016.)

⁵ Condra, J. (2007.) *The Greenwood Encyclopedia of Clothing through World History: Volume 2, 1501-1800*. Westport: Greenwood Publishing Group.

2.1. Hindeloopen

Hindeloopen je gradić na sjeveru nizozemske pokrajine Friesland. Danas broji svega 870 stanovnika. Svoju samostalnost gradić je stekao već 1225. godine, a 1368. godine pridružuje se Ligi Hansa, srednjovjekovnom udruženju njemačkih pomorskih trgovaca. Tijekom stoljeća, pomorska trgovina u Hindeloopenu je jačala i donijela gradiću prosperitet. 17. i 18. stoljeće bilo je zlatno doba Nizozemskih prekomorskih putovanja, a tako i ovog gradića. Stanovnici su si mogli priuštiti bogate tkanine i predmete koji su dopremani putem „Vereenigde Oost-Indische Compagnie“. Tijekom 17. stoljeća građani Hindeloopena stvorili su individualni trend u odijevanju, ali i u uređenju doma koristeći raskošne indijske materijale.⁶ Kao grad u kojem su živjeli isključivo pomorci, Hindeloopen i danas ima obilježja nekoć moćne trgovačke flote – mnoge kuće u gradu na zidu imaju sidro.⁷ Premda mali grad, Hindeloopen ima bogatu prošlost i kulturnu baštinu.

Hindeloopen je bio dio pokrajine Friesland, međutim, vjerojatno zbog bogatih obitelji pomoraca, on je gravitirao Amsterdamu. Njegova zabačena lokacija s vremenom ga je učinila posebnom pokrajinom unutar pokrajine, budući da se isticao od ostatka. Govor, običaji, uređenje doma i odijevanje bili su jedinstveni i svosjtni samo Hindeloopenu. Stare fotografije iz Hindeloopena svjedoče o rafiniranom osjećaju za arhitekturu i modu koji su njegovi stanovnici imali.⁸

3. INDIJSKI PAMUK, CHINTZ

Rokoko i neoklasicizam bili su prevladavajući umjetnički pravci u Europi sredinom 18. stoljeća. Dizajn interijera i namještaja obilježen je mnoštvom ukrasa u ublaženom obliku od prethodnih baroknih ukrasa, tepiha, tapeta i tapecirane sjedeće garniture, pretežno cvjetnog uzorka. Premda su u Europi nastojali oponašati materijale koji su dolazili s Istoka, svila iz Kine i pamuk iz Indije ipak su bili više cijenjeni, a njihova obrada bila je proces ravan umjetnosti.

17. stoljeće bilo je stoljeće pamuka. Trgovačke rute su se stabilizirale i omogućile neprekidan dotok pamučnih tkanina u Europu. Dopremani su pamučni proizvodi najviše kvalitete. Premda je svila i dalje ostala luksuzan materijal namijenjen samo najbogatijim pripadnicima društva, pamuk je postajao sve popularniji. Razvojem trgovine i sve većom potražnjom pamuka, Indija se morala specijalizirati. Različita područja zemlje bila su zadužena za različite korake obrade pamuka. Kao biljka, pamuk je rastao po čitavoj zemlji, a proizvodnja se centralizirala na jugu Indije. Tamo su bile tvornice gdje se pamuk nakon obrade i bojao. Za izbjeljivanje pamuka bile su potrebne vrlo velike količine čiste vode. Gotove tkanine prolazile su kontrole kvalitete i spremale se za izvoz u različitim pravcima – Južnoistočnu Aziju, Japan, Tajland, Kinu, te naposljetku i Europu.⁹

Vrsta pamučnog platna koja je u Europi bila vrlo popularna posebice za kućanski tekstil i namještaj zove se *chintz*. Ovaj naziv prvenstveno se odnosio na pamučna platna uvezena iz Indije, oslikana cvjetnim ili drugim uzorcima najčešće na čistoj, neobojanoj podlozi.¹⁰ Ova su se platna koristila kao pokrivala za krevet, kao zavjese za prozore i baldahine te draperije. Uvoz ove vrste tkanine pojačan je početkom 17. stoljeća, a uvozili su ga najviše Englezi i Francuzi, u manjoj mjeri Portugalci i Nizozemci. Kako je *chintz* postao vrlo popularan u Europi, počele su i narudžbe za drukčijim uzorcima, primjerice engleskim nacionalnim motivima.

⁶ Dunford, M. (2010.) *The Rough Guide to The Netherlands*. London: Rough Guides.

⁷ <http://www.hindeloopen.com/en/hindeloopen/about-hindeloopen> (24.8.2016.)

⁸ <http://www.spanvis.nl/Hindeloopen/index.html> (26.8.2016.)

⁹ Condra, J. (2007.) *The Greenwood Encyclopedia of Clothing through World History: Volume 2, 1501-1800*. Westport: Greenwood Publishing Group.

¹⁰ Peck, A. (2013.) *Interwoven Globe: The Worldwide Textile Trade, 1500-1800*. New York: The Metropolitan Museum of Art.

Sl.2. Wentke, detalj. The Metropolitan Museum of Art. (<http://www.metmuseum.org/art/collection/search/172427>)(23.8.2016.)

Budući da je pamuk, a posebice *chintz* bio toliko popularan, uskoro su se pojavili šverceri koji su prodavali jeftinije i manje kvalitetne proizvode – cijenom su bili pristupačniji, a žive boje i detaljni motivi privlačili su kupce. Pojavu švercera jeftinog *chintza* čije boje nisu bile postojane nastojali su spriječiti „Vereenigde Oost-Indische Compagnie“ ediktima koji su zabranjivali uvoz i prodaju nekvalitetnog *chintza*.¹¹

Chintz se, nakon što bi se istrošio, davao sluškinjama. Upravo su one bile prve koje su tu vrstu tkanine počele nositi kao odjeću. Udobnosti pamuka nisu mogle odoljeti ni dame iz viših slojeva društva pa su ga ubrzo i one počele nositi, u početku kao podsuknje. Madame de Pompadour na slici François-Huberta Drouaisa naslikana je u haljini koja nedvojbeno izgleda kao haljina od *chintza*. Budući da je indijski pamuk postao tako popularan, to je izazvalo pobunu kod lokalnih proizvođača u Engleskoj. Zbog toga je *chintz* u nekoliko navrata bio zakonom zabranjen.¹² Zanimljiva je činjenica da *chintz* nije bio zabranjen na Versaillesu. 1734. godine francuski pomorac M. de Beaulieu slao je u Europu pisma u kojima detaljno opisuje korake izrade *chintza* te komadiće tkanine iz svake faze procesa. S godinama Europljani su savršili proces izrade *chintza* kojeg su oslikavali vlastitim uzorcima. Uskoro je i zakon protiv uporabe *chintza* povučen budući da se on proizvodio od strane lokalnih proizvođača.¹³

Chintz je bio ručno oslikavan, u pravilu su se slikali detaljno razrađeni cvjetni uzorci. Proces bojadisanja i oslikavanja je bio kompleksan i dugotrajan. Završna obrada *chintza* je uključivala i prešanje na specifičan način što je površinu materijala učinilo krutom i sjajnom.¹⁴ Pamuk je, zbog strukture svojeg vlakna materijal koji se ne boji lako budući da bojilo na njega teško prijanja. Dodatna kompleksnost kod bojadisanja pamuka događa se prilikom aplikacije različitih bojila – svaka boja zahtijeva jedinstveni

¹¹ Condra, J. (2007.) *The Greenwood Encyclopedia of Clothing through World History: Volume 2, 1501-1800*. Westport: Greenwood Publishing Group.

¹² <http://www.themagazineantiques.com/news-opinion/current-and-coming/2009-05-06/on-chintz/> (23.8.2016.)

¹³ <https://en.wikipedia.org/wiki/Chintz> (23.8.2016.)

¹⁴ <http://www.metmuseum.org/exhibitions/listings/2013/interwoven-globe> (23.8.2016.)

proces apliciranja. Pamuk se često moćio u različitim bojilima kako bi se dobili suptilni detalji ili tonski prijelazi boje. Čitav proces ponekad je trajao mjesecima, a bilo je važno da se radi dok je suho i sunčano vrijeme.

Boje koje su se koristile za bojanje pamuka bile su dobivene od broća i indiga, biljaka koje su rasle na području Indije. Na jugu se crvena boja dobivala od biljke *oldenlandia umbellata* ili takozvani chay. Žuta boja dobivala se od šafrana ili kurkume.¹⁵

Chintz koji se proizvodio za istočno tržište bio je jednostavnijeg, opuštenijeg uzorka i skromnije palete boja. S druge strane, *chintz* za zapadno tržište bio je vrlo precizno oslikan, izgledao je bogatije, raskošnije. *Wentke* se ovdje našao na sredini između pamučnog platna namijenjenog za Zapad i pamuka namijenjenog samo za istočno tržište. Moguće objašnjenje je da se *wentke* proizvodio za nizozemske trgovce u Indiji koji je onda putem njih došao u Europu. 16 1682. godine Nizozemci su u 16 sela zapošljavali 5 960 domaćinstava koja su tkala pamuk za „Vereenigde Oost-Indische Compagnie“.¹⁷

Od 1650. godine pa sve do 1750. godine pamučni tekstil su nizozemski trgovci u Indiji u velikim količinama uvozili iz Gujarata i Koromandijske obale. *Chintz* je bio osobito cijenjen zbog cvjetnih motiva i živih boja. Takvu postojanost boja u Europi nisu uspjeli postići sve do kraja 18. stoljeća.¹⁸

3.1. Proces oslikavanja *chintza*

Početni korak bio je oslikavanje pamučnog platna tankom ugljenom olovkom. Prije toga željeni uzorak bio je nacrtan na papiru te se prenio na platno. Potom je na naslikani uzorak nanesen fiksator za bojilo te se tkaninu stavilo u kupelj. Fiksator je bio metalni oksid ili sol, a različitom koncentracijom fiksatora postizale su se različite nijanse boje. U pravilu je uvijek prva bila crvena boja. U istom procesu nanosila se i druga vrsta fiksatora za boju koji je, zbog različitog kemijskog sastava u kemijskoj reakciji poprimio crnu boju. Tako je u prvom koraku bojadisanja i oslikavanja na prljavo-bijeloj boji pamuka nastao crveni i crni cvjetni uzorak. Fiksatori su se nanosili tankim štapićem od bambusa koji je na vrhu imao šiljak koji se moćio u fiksator. To je omogućilo iscrtavanje sitnih detalja.¹⁹

Nakon početnog koraka bojadisanja, pamučna se tkanina izbijelila više puta te izvjesila na sunce. Izbjeljivanjem su se čistili ostaci bojila s tkanine. Sljedeći korak uključivao je „zaštitu“ nekih dijelova tkanine koji se nisu trebali biti obojani. To se postiglo nanošenjem voska izravno na tkaninu. Sitni detalji koji nisu trebali biti obojani premazani su voskom pomoću posebnog željeznog šiljka na kojeg je bila montirala kuglica voska omotana dlakom. Kada se vosak zagrijao, kapljice su se spuštane niz dlaku do željeznog vrška koji je omogućavao vrlo precizno nanošenje. Kasnije se usavršio postupak tiskanja – već gotovi vrlo detaljno izrezbareni oblici na drvenim blokovima „stampali“ su se na tkaninu. Ti blokovi zvali su se *chit*, a od te je riječi nastao i naziv *chintz* za takvu vrstu tkanine.²⁰

Nakon što je vosak nanesen na sve osim na dio koji je trebao biti obojan, tkanina se uronila u sljedeću kupelj – indigo plavu. Nakon ovog koraka, vosak se tkanine skinuo vrućom vodom, ostavivši samo dijelove tkanine obojane u plavo. Indijski uzorci najčešće su uključivali crveno cvijeće, crne stabljike te plave listove. Nakon plave, slijedilo je drugo kupanje u crvenoj kupelji. Ovog puta crvena je boja služila za postizanje nježnijeg prijelaza boja i finih detalja. Ponavljanjem ovog procesa stvoreni su tonaliteti crvene i ljubičaste boje. Zatim je tkanina ponovno izbjeljivana u mješavini vode i kravljeg izmeta kako bi se uklonili ostaci bojila. Završni korak uključivao je bojadisanje žutim bojilom. Žutom bojom prelazilo se preko određenih plavih dijelova kako bi se dobili zeleni listovi i žuto cvijeće, ali i poneki svijetli akcenti. Tkanina se ponovno prala i sušila prije nego je bila spremna za upotrebu.²¹

4. NIZOZEMSKA NARODNA NOŠNJA

Nizozemska narodna nošnja preuzela je elemente odijevanja u Nizozemskoj u 17. i 18. stoljeću. Za razliku od ostatka Europe, povijest ovih kostima veže se i za odijevanje seljaka iz prethodnih stoljeća. Materijali od kojih se odjeća izrađivala bili su vuna, lan i pamuk. Cipele su bile kožne, ili drvene – u cijelom svijetu su poznate drvene nizozemske klompe. One su se nosile samo za grube radove u polju, a nikako nisu bile dio svečane odjeće. Poluotok Friesland gdje se nalazi gradić *Hindeloopen* specifičan

¹⁵ http://www.metmuseum.org/toah/hd/intx/hd_intx.htm (25.8.2016.)

¹⁶ Peck, A. (2013.) *Interwoven Globe: The Worldwide Textile Trade, 1500–1800*. New York: The Metropolitan Museum of Art.

¹⁷ Condra, J. (2007.) *The Greenwood Encyclopedia of Clothing through World History: Volume 2, 1501-1800*. Westport: Greenwood Publishing Group.

¹⁸ <http://www.hali.com/news/peabody-essex-acquires-chintz-collection/> (24.8.2016.)

¹⁹ Condra, J. (2007.) *The Greenwood Encyclopedia of Clothing through World History: Volume 2, 1501-1800*. Westport: Greenwood Publishing Group.

²⁰ Condra, J. (2007.) *The Greenwood Encyclopedia of Clothing through World History: Volume 2, 1501-1800*. Westport: Greenwood Publishing Group.

²¹ <http://www.metmuseum.org/exhibitions/listings/2013/interwoven-globe> - The art of making Chintz (23.8.2016.)

je po svom govoru. Naime, frizijski jezik priznat je kao jedan od jezika kojima se govori u Nizozemskoj. Između ostalih pokrajina, Friesland je i u narodnoj nošnji bio jedan od istaknutijih. Na području Frieslanda nosilo se specifično žensko oglavlje, a u Hindeloopenu specifičan kaput, *wentke*.

Žene su nosile dugačke suknje, do gležnjeva, ispod kojih su bile jedna ili dvije podsuknje. Nerijetko su nosile i jastučice kako bi jače naglasile donju formu. Nosio se prsluk bez rukava iznad kojeg se nosila ukrašena marama nalik podbratku koja se na stražnjoj strani vezivala vrpcom. Takav kostim podsjeća na germanske narodne nošnje. Bila je oslikana ili izvezena s prednje strane. Izrađena je od dva komada pravokutne tkanine koja se na ramenima spajala, a prekrivala se kratkim stajaćim ovratnikom. Preko toga, odijevao se gornji haljetak od tamne vune. Ponekad je takva jakna imala i dodatak, svojevrsni peplum. Ova jakna ima vratni izrez u obliku kvadra čiji je rub ukrašen trakom. Preko suknje, nosila se pregača. Neizostavne su bile bijele čarape. Prepoznatljivo oglavlje bilo je izrađeno od krute bijele čipke. Sa svake strane glave ima kruti produžetak koji je mogao biti uvijen i okrenut prema glavi ili je bio okrenut prema van. Ovo oglavlje nije bilo dio svakodnevne nošnje, glava se tada prekrivala malom crnom kapom. Često su žene nosile i marame preko vrata koje su tvorile trokutastu formu sprijeda i straga. Oko vrata nosile su kratke ogrlice od koralja.²²

Sl.3. *Wentke* upotpunjuje ostatak nošnje.(<https://www.pinterest.com/pin/440367669791216211/>)(23.8.2016.)

5. WENTKE

Wentke, ili *winke* kako ga još u Nizozemskoj zovu, je tradicionalni ženski kaput koji se intenzivno nosio u drugoj polovici 18. stoljeća na području Hindeloopena. *Wentke* se nosio za posebne prilike te kao nedjeljno odijelo. Prije 17. stoljeća *wentke* je bio

²² Fandrich W., M. (2013.) *Encyclopedia of National Dress: Traditional Clothing Around the World; The Netherlands and Belgium*. Santa Barbara: ABC-CLIO.

izrađen od posebne tkanine, tek će početkom 17. stoljeća materijal za izradu ovog kaputa biti korišten sve više popularni *chintz*.²³ U ostatku Europe nošenje odjeće od *chintza* ograničeno je na privatnost doma ili neformalne prigode, međutim u Hindeloopenu je ova vrsta tkanine podignuta na svečanu razinu. *Wentke* se nerijetko nosio i s drugom pamučnom odjećom indijskog porijekla. *Wentke* se mogao nositi tek kad se djevojka udala, odnosno kad je navršila 20 godina.²⁴

Kao odjevni predmet, *wentke* je dugi ženski kaput dugih rukava, seže skroz do poda. U prosjeku je dugačak između 130 i 140 centimetara. Bio je podstavljen pamučnom ili lanenom tkaninom.²⁵ Premda je kaput vrlo dugačan, on je lagan.²⁶ *Wentke* je strukturiran, sprijeda je čitavom dužinom otvoren, nema kopčanja. Sprijeda je dovoljno rastvoren da može pokazati bluzu bogato urešenu čipkom koju su žene nosile ispod.²⁷ Bio je obrubljen ukrasnom vrpcom koja se proizvodila u Nizozemskoj, tzv. *langetband*. Ona je također sadržavala ornament koji se bojom uklapao s ostatkom kaputa, ali geometrijski uzorak odskakao je od ostatka kaputa. Gornji dio kaputa je uzak i nije nabran. Rukavi su na zanimljiv način spojeni s ostatkom odjevnog predmeta – rameni šav pomaknut je prema sredini leđa i polukružnog je oblika, više zakrivljen od standardnog ramenog šava. Kaput sadržava i ukrasne prošive koji služe i kao pojačanje šava. U struku tkanina je skupljena u široke, pravilne nabore. *Wentke* se sastavljao od *chintza* na vrlo zanimljiv način – uzorci sa platna su u kroju ponovno kombinirani kako bi tvorili novu simetriju te kako bi se postigla dinamika.²⁸ Prevladavajući cvjetni uzorak ponegdje je poprimao apstraktne oblike. Dizajn je inspiriran motivima europskih čipkanih ukrasa.²⁹ Često je fokus bio na leđima gdje je krojenjem stvoren poseban raspored ornamenta. Ukrasni šavovi, osim što pojačavaju originalni šav, vizualno naglašavaju glavne linije na odjevnom predmetu.

Wentke se nosio s jednom ili više podsuknji tako da je donja forma uvijek bila široka i pokazivala raskoš tkanine i uzoraka. *Wentke* je još i danas očuvan i gotovo netaknut, a intenzitet boje još uvijek nije oslabio. To dovoljno govori o kvaliteti indijskog pamuka te bojila.

Sl.4. *Wentke*, The Metropolitan Museum of Art. (<http://www.metmuseum.org/art/collection/search/172427>)(23.8.2016)

²³ <http://www.spanvis.nl/Hindeloopen/index.html> (26.8.2016.)

²⁴ Valetón M., E. (1959.) *Dutch costumes*. Amsterdam: De Driehoek.

²⁵ <http://www.geheugenvannederland.nl/?en/items/NOMA01xxCOLONxxK40-65> (23.8.2016.)

²⁶ <http://metmuseum.org/exhibitions/view?exhibitionId=%7B063a1aa2-5a4e-439a-a332-046e00e8bd73%7D&oid=172427&imgno=1&tabname=object-information> (24.8.2016.)

²⁷ Valetón M., E. (1959.) *Dutch costumes*. Amsterdam: De Driehoek.

²⁸ Peck, A. (2013.) *Interwoven Globe: The Worldwide Textile Trade, 1500–1800*. New York: The Metropolitan Museum of Art.

²⁹ <http://metmuseum.org/exhibitions/view?exhibitionId=%7B063a1aa2-5a4e-439a-a332-046e00e8bd73%7D&oid=172427&imgno=1&tabname=object-information> (24.8.2016.)

Zanimljivo je da je *wentke* koji se nosio za žalovanja bio plavo-crne ili plavo-bijele boje sa srebrnim akcentima.³⁰ Krajem 19. stoljeća *wentke* je u potpunosti iščeznuo s ulica Hindeloopena. Srećom, *wentke* se još uvijek nosio kada se fotografski aparat pojavio, pa je tako zabilježen i na fotografijama.

POPIS LITERATURE

- Condra, J. (2007.) *The Greenwood Encyclopedia of Clothing through World History: Volume 2, 1501-1800*. Westport: Greenwood Publishing Group.
- Dunford, M. (2010.) *The Rough Guide to The Netherlands*. London: Rough Guides.
- Fandrich W., M. (2013.) *Encyclopedia of National Dress: Traditional Clothing Around the World; The Netherlands and Belgium*. Santa Barbara: ABC-CLIO.
- Peck, A. (2013.) *Interwoven Globe: The Worldwide Textile Trade, 1500–1800*. New York: The Metropolitan Museum of Art.
- Valeton M., E. (1959.) *Dutch costumes*. Amsterdam: De Driehoek.
- <http://metmuseum.org/exhibitions/view?exhibitionId=%7B063a1aa2-5a4e-439a-a332-046e00e8bd73%7D&oid=172427&imgno=1&tabname=object-information> (24.8.2016.)
- <http://www.geheugenvannederland.nl/?/en/items/NOMA01xxCOLONxxK40-65> (23.8.2016.)
- <http://www.hali.com/news/peabody-essex-acquires-chintz-collection/> (24.8.2016.)
- <http://www.hindeloopen.com/en/hindeloopen/about-hindeloopen> (24.8.2016.)
- <http://www.metmuseum.org/exhibitions/listings/2013/interwoven-globe> (23.8.2016.)
- <http://www.metmuseum.org/exhibitions/listings/2013/interwoven-globe - The art of making Chintz> (23.8.2016.)
- http://www.metmuseum.org/toah/hd/intx/hd_intx.htm (25.8.2016.)
- <http://www.spanvis.nl/Hindeloopen/index.html> (26.8.2016.)
- <http://www.themagazineantiques.com/news-opinion/current-and-coming/2009-05-06/on-chintz/> (23.8.2016.)
- https://books.google.hr/books?id=5t03BQAAQBAJ&pg=PA43&lpg=PA43&dq=wentke+coat&source=bl&ots=p42do4eA1t&sig=2FVTnn_ns0RqusKJyIZ0kNE9Nmc&hl=en&sa=X&sqi=2&ved=0ahUKEwilq9b7lrLNAhVG7hoKHQcxCiUQ6AEISzAO#v=onepage&q=wentke%20coat&f=false (26.8.2016.)
- <https://en.wikipedia.org/wiki/Chintz> (23.8.2016.)

POPIS PRILOGA

- Sl.1. *Wentke na izvornim fotografijama, kraj 19. i početak 20. st.*(<http://www.spanvis.nl/Hindeloopen/index.html>)(23.8.2016.)
- Sl.2. *Wentke, detalj. The Metropolitan Museum of Art.* (<http://www.metmuseum.org/art/collection/search/172427>)(23.8.2016.)
- Sl.3. *Wentke upotpunjuje ostatak nošnje.*(<https://www.pinterest.com/pin/440367669791216211/>)(23.8.2016.)
- Sl.4. *Wentke, The Metropolitan Museum of Art.*(<http://www.metmuseum.org/art/collection/search/172427>)(23.8.2016)

³⁰ Peck, A. (2013.) *Interwoven Globe: The Worldwide Textile Trade, 1500–1800*. New York: The Metropolitan Museum of Art.